Finn Gravesen

Interesse

Jeg bruger kategorien 'interesse' efter inspiration fra den franske filosof Louis Althusser (1918-1990).

Althusser indførte blandt meget andet nogle analyseværktøjer. Et overordnet af disse er hans kategori de ideologiske statsapparater (institutioner som kirke, skole, familie, medier etc), som ifølge Althusser spiller en afgørende rolle i den enkeltes indplacering i og tilpasning til det sociale liv. Han anvender begrebet 'ideologi' i betydning kollektiv bevidsthed, som får det enkelte individ til at handle i overensstemmelse med en herskende orden. Ideologi virker ikke ved vold, men ved at vi frivilligt anerkender os selv som agenter inden for et givet system.

Mange af historierne i MUSIK&ritual giver eksempler på at (stats-)apparater (kirke, koncert, vandrefugle-bevægelsen etc) umærkeligt manipulerer med den enkelte på ideologisk baggrund.

Althusser indfører også begrebet interpellation om den henvendelse 'ovenfra' (fra fx 'de ideologiske statsapparater'), som får den enkelte til at forstå sig selv og sin plads i verden på bestemte måder. Som når fx skolen, medierne eller kirken henvender sig – direkte eller indirekte – til hver enkelt. – Vi bliver til noget, fordi vi bliver udnævnt til noget af den institution, som vi abonnerer på. (De nævnte historier viser også eksempler herpå).

Et tredie bærende begreb for Althusser er netop kategorien interesse.

Hos Althusser hander analysen af interesser og den ideologi, der ligger bag, overvejende om den marxistiske fænomen 'klasse-interesse' og den vigtige påvisning af, at den enkelte borger ('arbejderen') af de ideologiske (stats-)apparater bliver påduttet en 'interesse', som han tror er hans egen 'klasse-interesse', men som ifølge Althusser i virkeligheden er styret af den herskende ideologi. –

I min brug af ordet 'interesse' går jeg mindre politisk til værks, men anvender ordet i en bredere kulturel betydning, nærmere påvirket af en filosof som Slavoj Zizek, der har Althusser som baggrund. Zizek har en anden kilde i psykoanalysen. Der hvor jeg især har glæde af Zizeks arbejde, er hvor han sidestiller den 'ideologikritik', som er rettet imod samfundet, med psykoanalysen, der er rettet imod den enkelte. Ideologikritik forstået som psykoanalyse af samfundet.

Jeg benytter ikke Althussers term 'interpellation', selvom det egentlig ville være nyttigt. Men jeg klarer mig uden – dog med brug af den synsvinkel, at vores handlinger ofte er styret af den (mere eller mindre) skjulte påvirkning, som kommer 'ovenfra' og med midler, som det kan være svært at gennemskue, fordi de er forbundet med en autoritet og et engagement, som skjuler den bagvedliggende interesse. Når man læser mine historier med disse briller, vil man forhåbentlig få øje på, at musikken uden selv at ville det igen og igen 'løber om hjørner med os'.

Finn Gravesen

Les Lanciers

I Hans Bondes bog *Sundhedsapostlen J.P.Müller* fortæller forfatteren om den rolle, dansen – herunder *Les Lanciers* – spillede i de unges liv tidligt i 1900-årene. Her uddrag s. 81 f:

"Otto Rung går som andre unge fra de bedre kredse til dans. Det foregår i en spisesal i en Rosenvænget-villa, og her får de unge lært La Française, Les Lanciers og Menuet hos den kongelige ballets gamle mester, Valdemar Price. Dansen får nu skruet ned for den rumlige elegance og op for tempoet i takt med de nye, moderne tider. Chr. Christensen, der er lærer ved Det kgl. Teaters Balletskole kan i et tilbageblik i 1909 konstatere: "I slutningen af 1870erne var det endnu en fryd at se vore unge damer og herrer udføre selskabsdans på ballerne, man satte en ære i at udføre dansene så graciøst og smukt som muligt … men som tiderne gik, forandrede sig også måden at danse på. Tempoet var nu blevet livligere, dansene blev ikke udførte så smukt som tidligere, nye danse var kommet til, såsom Washington Post, Pas de quatre, Anglo Dane og Schottisch." Ganske vist har man på Rungs tid ikke den adgang til utallige kanaler til at møde det andet køn, som vi har i nutiden, men til gengæld bliver man i de bedre klasser oplært i dansens koder lige fra barnsben. Der er ingen slinger i valsen, for alle har øvet sig i de samme danse. Vejen til det andet køn er mere foreskrevet, men også mere enkel. Så alt i alt gælder det om at gøre en god figur ved ungdomsballerne. Og ve den, der ikke bliver budt op, for hun risikerer i sidste ende at lide den kranke skæbne at blive skyggetante, en kvinde, der ikke bliver afsat i rette tid og måske må leve hos sin søsters eller brors familie, som det mesterligt skildres i Herman Bangs novelle "Den sidste Balkjole" fra 1887. Men med Rungs ord fra 1935 "de der er med i dansen morer sig, som næppe nogen… i vore dage". Disse baller er det nærmeste, de unge kan komme det andet køn, og her slækkes på de strikte krav til at dække sig til. Væk med klunkerne! Rung: "Nu står husets unge døtre klædt på til at tage imod, barhalsede og med nøgne skuldre". Alle bærer hvide handsker for det er "helligbrøde at berøre en dame med de bare næver, selv hvor hun har tøj". I lancieren efter borddansen er der lejlighed til under turen med "mølle" at fatte sin dame mere fast om livet, men: "Ak! Man favnede og følte kun et korset. Når der blev råbt skift og damen foran røg af "møllevingen" lod hun sig fange af "ens stærke arm, så det sang i korsettets stålfjedre!" Til sidst åbnes der en op for en vis intimitet, når de dansende "i lang kæde, hånd i hånd gennem alle lejlighedens gemakker … og gennem den lange kulsorte korridor, hvor man rendte på skidentøjs-kurvene og muligt – dog kun mellem forlovede! – fik lov et sekund at benytte den ret, det giver et ungt par, at køre gennem en mørk tunnel!" Til farvel "et nik og et hastigt smil til aftenens udkårne kavaler. At følge med vognen gik ikke an endsige at køre med". For: "Den selskabelige etikette i hine år var meget streng og hvilede i troen på kvindelig kyskhed og mandlig beskedenhed".

Først efter århundredskiftet bliver dansen for alvor erotiseret. Det sker ikke mindst via tangoen, der kommer til Danmark i 1913 og hurtigt vinder udbredelse. Vi ved ikke præcist, hvor vovet denne version har været, men under alle omstændigheder bryder tangoen ifølge musikhistorikeren Finn Gravesen med en lang tradition i Europas toneangivende kredse for kønsforskrækket adfærd, for når "manden griber fat i kvinden og stirrer hende dybt i øjnene, mens deres kroppe er i tæt kontakt, så er der fare på færde. Forspil til noget endnu mere intimt."

Musik&ritual

Finn Gravesen

Til koncert

I forbindelse med historien om Bent til koncert (*MUSIK&ritual* s. 80) anbefaler jeg at læse Elias Canettis bog *Masse und Macht* (1960) – engelsk udgave *Crowds and Power* (1984) – dansk udgave *Masse og magt* (1996) – her et udpluk, citeret fra s. 37:

asounder.org/resources/canetti_crowdsandpower.pdf

"The contrast between the stillness of the listeners and the din of the apparatus inflicting itself on them is even more striking in *concerts*. Here everything depends on the audience being completely undisturbed; any movement is frowned on, any sound taboo. Though the music performed draws a good part of its life from its rhythm, no rhythmical effect of any sort on the listeners must be perceptible. The continually fluctuating emotions set free by the music are of the most varied and intense kind. Most of those present must feel them and, in addition, must feel them together, at the same time. But all outward reactions are prohibited. People sit there motionless, as though they managed to hear *nothing*. It is obvious that a long and artificial training in stagnation has been necessary here. We have grown accustomed to its results, but, to an unprejudiced mind, there are few phenomena of our cultural life as astonishing as a concert audience. People who allow music to affect them in a natural way behave quite differently; and those who hear it for the first time, never having heard any before, show unbridled excitement. When French sailors played the Marseillaise to the aborigines of Tasmania these expressed their satisfaction by such strange contortions of their body and such astounding gestures that the sailors shook with laughter. One young man was so enchanted by it that he tore out his hair, scratched his head with both hands and repeatedly uttered loud, piercing cries.
A meagre remnant of physical discharge is preserved even in our concerts. Clapping is offered as thanks to the performers : a brief, chaotic noise in exchange for a long, well-organized one. If applause is suppressed and people disperse as quietly as they have sat, it is because they feel that they are within the sphere of religious devotion".

Min oversættelse af slutningen/sidste afsnit:

En sparsom rest af fysisk udfoldelse er dog bevaret i vores koncerter. Man klapper som en slags kvittering og tak til de optrædende: en kort, kaotisk støj som reaktion på et langt, velorganiseret forløb. Bifaldet undertrykkes og folk spredes lige så stille, som de har siddet. Det er nok fordi de føler, at de har befundet sig i en sfære af religiøs hengivenhed.

Musik & ritual

Finn Gravesen

Nesologi

Nesologien har to fædre – den græske forsker Antonis Balasopoulos med hans artikel *Nesologies: Island Form and Postcolonial Geopoetics* fra 2008 og den australske antropolog Grant McCall, som i begyndelsen af 1990erne opfandt begrebet *Nissology* for 'studiet af øer'.